

UNICEF-ESSAYREEKS
KINDERRECHTEN IN DE
DIGITALE WERELD

unicef
voor ieder kind

ESSAY 3

DATA IN DE KLAS: EEN PLEIDOOI VOOR MEER VRIJE RUIMTE IN HET ONDERWIJS

Remco Pijpers, strategisch adviseur digitale geletterdheid, stichting Kennisnet

Erwin Bomas, docent onderzoek en ontwerpen, John Dewey College

Lotte Dondorp, senior beleidsadviseur, stichting Kennisnet

Niels Kerssens, universitair docent digitale media en maatschappij, Universiteit Utrecht

Dit essay is onderdeel van de UNICEF-essayreeks over kinderrechten in de digitale wereld. Met deze wetenschappelijk gefundeerde essayreeks beoogt UNICEF Nederland samen met de Universiteit Leiden en Kennisnet meer bewustwording te creëren en handelingsperspectief te bieden, gericht op het veiliger, toegankelijker en rechtvaardiger maken van de digitale wereld voor kinderen. Het VN-Kinderrechtenverdrag is namelijk onverkort van toepassing in de digitale wereld. Kinderen hebben het recht om online veilig en onbezorgd te kunnen spelen, vrienden te kunnen maken, te leren en te ontspannen. Om kinderrechten in de digitale wereld te waarborgen, is veel werk te doen, maar deze essays laten zien dat er voldoende perspectief is.

Data in de klas: een pleidooi voor meer vrije ruimte in het onderwijs

Auteurs:

Remco Pijpers, strategisch adviseur digitale geletterdheid, stichting Kennisnet

Erwin Bomas, docent onderzoek en ontwerpen, John Dewey College

Lotte Dondorp, senior beleidsadviseur, stichting Kennisnet

Niels Kerssens, universitair docent digitale media en maatschappij, Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

1. Introductie	3
2. De cloudklas	4
3. Dataverzameling in de cloudklas en de invloed op kinderrechten	5
3.1 Recht op onderwijs en het recht op ontwikkeling	5
3.2 Recht op privacy	6
3.3 Recht op bescherming tegen discriminatie	7
3.4 Recht op spelen en vrije tijd	7
4. Pleidooi voor een nieuw kinderrecht	8
5. Conclusie en aanbevelingen	9
Referenties	10

1. Introductie

Een Nederlands klaslokaal is meer dan een ruimte met vier muren en een raam, verbonden met een schoolplein of naburig plantsoen. De moderne klas is een 'cloudklas', een 'blended' leeromgeving waarin allerlei digitale educatieve platforms - via apparaten zoals laptops, tablets, digiborden en VR-headsets - versmelten met onderwijs en lespraktijken. Deze platforms, geleverd door nationale en mondiale tech-aanbieders, vormen een ingewikkelde digitale infrastructuur waarin (gebruikers)data als brandstof fungeert.

Deze datagedreven infrastructuur heeft significante invloed op de rechten van kinderen. Aan de ene kant is er de hoop dat datagedreven onderwijs kinderrechten versterkt. De verzamelde data is een aanvullende informatiebron die leraren en leerlingen helpt om meer grip op het leerproces te krijgen en zo het recht op onderwijs en ontwikkeling te verbeteren. Maar

datagedreven onderwijstechnologie kan kinderrechten ook onder druk zetten. Denk aan het recht op privacy en gegevensbescherming en het recht op spelen en vrije tijd. De ontwikkeling van het data-gedreven klaslokaal vraagt om een nieuw kinderrecht, namelijk het recht op vrije ruimte in het onderwijs.

In dit essay volgt een schets van de ontwikkeling van het datagedreven klaslokaal, gericht op het primair en voortgezet onderwijs in Nederland. Vervolgens komt de invloed op kinderrechten zoals vastgelegd in het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties aan bod. We eindigen met een pleidooi voor meer publieke regie op digitalisering in het onderwijs, waarbij aandacht voor de impact op kinderrechten een krachtig uitgangspunt biedt. Dit vraagt een actieve rol van scholen, ondersteund door de overheid en publieke organisaties - en zoveel mogelijk in samenwerking en overleg met ontwikkelaars van onderwijstechnologie.

2. De cloudklas

Het verzamelen van onderwijsgegevens is geen nieuw verschijnsel (Lawn, 2013; Biesta, 2012). Toch is er de afgelopen twintig jaar veel veranderd. Het volume en de omvang van de gegevens die over leerlingen op school worden vastgelegd zijn sterk toegenomen. Deze intensivering is samengegaan met onderwijsdigitalisering, vanuit de aanname dat educatieve data inzicht bieden in de problemen van het onderwijs en tegelijkertijd oplossingen kunnen bieden (Williamson, 2017). Ook de mate waarin deze data worden toegepast om beslissingen te nemen over onderwijs, pedagogische begeleiding van kinderen en bestuurlijke zaken is geïntensiveerd (Williamson, 2017). In dit verband wordt ook gesproken over 'dataficatie' van het onderwijs (Jarke & Breitner, 2019).

Dataficatie van het onderwijs is onderdeel van een bredere trend rondom 'platformisering' in de samenleving. Steeds meer sectoren in de samenleving, zoals de journalistieke sector en het hoger onderwijs, zijn op onderdelen van hun dienstverlening afhankelijk van digitale platforms ontwikkeld door mondiale techbedrijven als Google (Alphabet), Apple, Facebook (Meta), Amazon en Microsoft (Van Dijck e.a., 2016). Met platformisering verwijzen de auteurs naar de toenemende invloed van digitale platforms op de manier waarop deze maatschappelijke sectoren zijn ingericht en vormgegeven. Dataficatie vormt een onlosmakelijk onderdeel in dit proces. Gebruikersdata fungeert namelijk als brandstof voor de verdienmodellen van digitale platforms die steeds verder doordringen tot het hart van deze maatschappelijke sectoren.

Ook in publieke onderwijssectoren is platformisering waar te nemen. De hierboven genoemde grote techbedrijven breiden hun diensten uit naar de edtechmarkt. Google Workspace for Education en Microsoft Office 365 for Education vormen voor steeds meer scholen wereldwijd het organiserend middelpunt van de digitale omgeving (Kerssens, Nichols & Pangrazio, 2023). Dit betekent dat deze mondiale platformbedrijven niet alleen meer controle krijgen over het ontwerp, de inrichting en pedagogische grondslagen van digitale leeromgevingen, maar ook over de data die hun platformecosystemen instromen (Kerssens en Van Dijck, 2021, 2022). Deze ecosystemen

worden ook van data-brandstof voorzien door diverse onderwijsplatformtechnologieën van veelal kleinere, nationale edtech-ontwikkelaars die draaien op de cloudcomputingdiensten van grote techbedrijven, zonder dat dit voor scholen en onderwijsprofessionals zichtbaar is. De coronacrisis heeft deze platformiserings- en dataficatietrend wereldwijd verder versterkt, doordat scholen voor hun onderwijs terugvielen op een scala aan platforms van zowel nationale als mondiale techbedrijven (Williamson & Hogan, 2020; Selwyn, 2020; UNESCO, 2020).

De toenemende nadruk op het verzamelen, verwerken en analyseren van data in het onderwijs komt overigens niet alleen door de invloed van technologiebedrijven. Platformisering en dataficatie biedt technologische mogelijkheden die naadloos lijken aan te sluiten op de rationale van het opbrengstgericht werken, waarbij de nadruk ligt op meetbare resultaten. Opbrengstgericht werken is in de afgelopen twee decennia door zowel de nationale overheid als schoolbesturen breed omarmd, met als doel om schoolprestaties van Nederlandse leerlingen te verbeteren via een data-gedreven manier van werken en leren (Kerssens & De Haan, 2022). Deze ontwikkeling zorgt voor een versnelde en onomkeerbare toepassing van data-gedreven platformtechnologie in het Nederlandse klaslokaal.

De moderne klas is veranderd in een cloudklas die verbonden is met allerlei digitale toepassingen en datastromen in de cloud. Naast het gebruik van papieren (werk)boeken zijn digiborden, tablets en laptops niet meer weg te denken. Wat we niet zien - en wat voor onderwijsprofessionals vaak ook moeilijk is te doorzien - zijn de gevolgen van al die digitale dataverbindingen. Wat doet de cloudklas met de rechten van kinderen?

3. Dataverzameling in de cloudklas en de invloed op kinderrechten

De impact van dataficatie op de kindertijd is groot. Zo wordt het continu in het oog houden van kinderen met digitale middelen gezien als een uiting van zorgzaamheid (Mascheroni & Siibak, 2021). Het geeft ouders bijvoorbeeld een geruster gevoel als hun buitenspelende kind een smartwatch met GPS-tracker draagt. De vraag is wanneer zorg een verkapte of minder verkapte vorm van controle is. En wat die zorg of controle doet met de privacy en autonomie van kinderen. Ook in het onderwijs is deze spanning merkbaar. Het is daarom relevant om te beginnen met de vraag wiens belangen worden gediend bij het verwerken van educatieve data (Livingstone, 2023).

Dataverzameling in het onderwijs heeft invloed op de

verschillende rechten uit het **VN-Kinderrechtenverdrag** (IVRK), te weten het recht op onderwijs (artikel 28 en 29 IVRK), het recht op ontwikkeling (artikel 6 IVRK) (we nemen hiervoor het recht op leven en ontwikkeling en het recht op onderwijsdoelstellingen samen), het recht op privacy (artikel 16 IVRK), het recht op bescherming tegen discriminatie (artikel 2 IVRK) en het recht op spelen en vrije tijd (artikel 31 IVRK). Die invloed is niet zwart-wit. Of kinderrechten onder druk komen te staan of worden versterkt heeft te maken met keuzes over wanneer, op welke manier en in welke context technologie wordt ingezet. Dit vraagt een actievere rol van scholen, publieke organisaties en onderwijsprofessionals, in dialoog met leveranciers van onderwijstechnologie en ondersteund door de overheid.

3.1 Recht op onderwijs en het recht op ontwikkeling

In adaptieve leerplatforms oefenen leerlingen op hun eigen niveau. De algoritmes in deze systemen selecteren automatisch volgende opdrachten die aansluiten bij het door het systeem berekende niveau van het kind. Leerlingen die moeite hebben met de stof

kunnen zo langer oefenen. Leerlingen die de materie sneller opnemen gaan vlotter door de stof heen. De leraar krijgt via het learning analytics-dashboard van het leerplatform een beter beeld van de voortgang van leerlingen en kan op basis van de verzamelde data snel bijsturen. Dit alles draagt in potentie bij aan het recht op onderwijs en het recht op ontwikkeling van kinderen. Een brede verzameling van data in de onderwijscontext, zoals gegevens over leerresultaten, verzuim of welbevinden, biedt bovendien een beter beeld van tendensen op groepsniveau, schoolniveau en landelijk niveau, plus de mogelijkheid tot bijsturen. Ook dit kan bijdragen aan het recht op onderwijs en het recht op ontwikkeling.

De toenemende dataverzameling kan het recht op onderwijs en ontwikkeling echter ook onder druk zetten. Meer meten geeft meer informatie. Een valkuil is echter dat we alleen nog informatie beschouwen die te meten valt. Maar niet alles dat belangrijk is voor goed onderwijs kan gevangen worden in data. Pedagoog Gert Biesta beschrijft onderwijs als een 'zwak proces' dat zich niet laat vastleggen in voorgeschreven protocollen (Biesta, 2015). Wat goed onderwijs is, zou steeds weer onderwerp van gesprek moeten zijn. Ook krijgt goed onderwijs steeds opnieuw vorm in de open context van een lesdag, een pedagogisch moment en in de ontmoeting tussen verschillende mensen.

We kunnen het in het onderwijs niet zomaar hebben over output die op een voorgeschreven manier uit een programma rolt en die op verschillende niveaus met elkaar te vergelijken is. Natuurlijk is het nuttig en soms zelfs noodzakelijk om te meten en gegevens bij te houden als we het onderwijs willen verbeteren. Maar we moeten ons verzetten tegen een cultuur waarin er alleen oog is voor dat wat meetbaar is. Biesta pleit voor de school als 'vrijplaats', waar 'een andere wind kan waaien dan alleen de wind van opbrengsten' en ontmoeting centraal kan staan (Biesta, 2023).

3.2 Recht op privacy

“Kids shouldn’t have to sacrifice privacy for education”, kopte The New York Times al in 2018. Volgens het artikel betekent naar school gaan in het huidige digitale tijdperk voor veel kinderen ook dat hun persoonlijke data wordt gedeeld met grote techbedrijven als Google en Microsoft. De privacyvoorwaarden van deze bedrijven zijn verre van transparant. Hierdoor is niet duidelijk welke gegevens over leerlingen en hun gedrag in de digitale wereld precies verzameld, gekoppeld en gedeeld worden. Tegelijkertijd zijn er weinig alternatieven beschikbaar voor de goed en eenvoudig werkende middelen van grote techbedrijven. En tegenover de enorme marktmacht van deze partijen is het niet eenvoudig om een vuist te maken of meer inzicht te vragen in wat er precies met de gegevens van leerlingen gebeurt.

Toch heeft het wel degelijk zin om weerstand te bieden tegen privacy-overtredingen. In 2023 verscheen een andere mooie kop in The New York Times, ‘How the Netherlands is taming Big Tech.’ Het artikel beschrijft hoe de Nederlandse overheid en Nederlandse organisaties zoals ict-onderwijscoöperatie SIVON Google ter verantwoording riepen. Het bedrijf was onvoldoende helder over wat er met de gegevens van leerlingen in Google Workspace for Education gebeurde. Inmiddels heeft het bedrijf maatregelen op het gebied van privacy en transparantie getroffen, zodat Nederlandse scholen - na zelf maatregelen te treffen binnen hun digitale omgeving - met Google Workspace kunnen blijven werken. Ook met Microsoft zijn, na een privacytoets, nieuwe afspraken gemaakt.

Hiermee zijn de zorgen over privacy niet ineens opgelost. Voor de grote techbedrijven blijft het verzamelen van data om hun gebruikers commercieel te profileren het belangrijkste verdienmodel. Bovendien verzamelen niet alleen grote techbedrijven data over leerlingen. Onderzoek van Human Rights Watch liet zien dat het digitale gedrag van kinderen tijdens schoolsluitingen gedurende de coronacrisis in 49 landen en op grote schaal werd getrackt door tal van kleine educatieve apps en sites. (Han, 2022).

Bij de inzet van nieuwe digitale middelen in het onderwijs is steeds opnieuw van belang dat scholen nagaan of de privacy van leerlingen is gewaarborgd - zeker als data over leerlingen wordt verzameld. Als scholen veilig willen werken met de software van grote techbedrijven, betekent dat ook dat zij zelf hun digitale omgeving goed aan moeten passen door verschillende functionaliteiten aan of uit te zetten. Denk bijvoorbeeld aan het instellen van de locatie voor cloudopslag op Europa.

Daarnaast is het belangrijk dat scholen nadenken over hoever zij willen gaan in het monitoren van leerlingen. Zo zijn er scholen die op artificial intelligence gebaseerde safeguarding technologie inzetten. Zoektermen die kunnen wijzen op pestgedrag, radicalisering of mentale problemen worden middels een slim algoritme aan de leraar gerapporteerd om mogelijke risico’s vroeg te identificeren. Dit soort technologie roept vragen op het gebied van privacy op, maar de impact kan breder gevoeld worden. Wie zich bekeken weet - zeker wanneer niet duidelijk is door wie en wanneer - voelt zich minder vrij. En wie zichzelf observeert door de blik van iemand die mogelijk meekijkt, gaat zich anders gedragen.

3.3 Recht op bescherming tegen discriminatie

In de cloudklas zijn computersystemen te vinden die met algoritmes en op basis van data beslissingen nemen of oordelen vellen over leerlingen. Dat kan leiden tot een meer objectieve beoordeling van leerlingen, bijvoorbeeld wanneer een adaptieve toets laat zien dat het niveau van een leerling hoger ligt dan de leraar zou inschatten. Dit kan het recht om niet gediscrimineerd te worden versterken. Maar als algoritmes vooroordelen in zich dragen, of als dat algoritme gebruik maakt van een dataset die vooroordelen in zich draagt, kan de inzet ervan juist ook leiden tot discriminatie en uitsluiting.

Een zorgvuldige afweging of algoritmes in een bepaalde situatie moeten worden ingezet is daarom van belang. Zo deelde een Engels algoritme tijdens de coronacrisis op basis van eerdere gegevens cijfers uit toen de examens niet door konden gaan. Leerlingen van armere achtergronden kregen lagere cijfers toebedeeld, doordat uit de dataset naar voren kwam dat het juist die leerlingen waren die vaak lagere resultaten behaalden. Het algoritme baseerde keuzes op een dataset uit het verleden, maar dat levert onterechte voorspellingen op over de vermogens van een individueel kind in het heden. Het gebruiken van zo'n dataset om tot beslissingen te komen, kan leiden tot een weerspiegeling en een versterking van ongelijke en onrechtvaardige patronen in de samenleving. Deze patronen, die juist moeten worden rechtgezet, leveren in ieder geval geen eerlijke voorspelling van onderwijsresultaten op. Het is daarom belangrijk dat er altijd mensen meekijken bij beslissingen die belangrijke gevolgen voor leerlingen kunnen hebben. Ook dienen we altijd goed na te gaan hoe de adviezen uit systemen tot stand komen en of er geen (verkapte) vooroordelen of fouten schuilgaan in de manier waarop algoritmes op basis van data tot beslissingen komen.

3.4 Recht op spelen en vrije tijd

Digitaal onderwijs maakt het mogelijk om tijd- en plaatsonafhankelijk te werken. Tijdens de coronacrisis bleek hoe belangrijk dit kan zijn. Digitaal onderwijs helpt ook na die crisis om leerlingen te bereiken die anders geen les zouden krijgen. Tegelijkertijd betekenen de digitale mogelijkheden dat leerlingen de deur van de school nooit echt achter zich dicht trekken. Digitale administratiesystemen, waarin veel onderwijsgegevens rondgaan, zorgen voor extra druk. Denk aan cijfers of huiswerkopdrachten die op onvoorziene momenten worden geüpload in veelgebruikte leerlingvolgsystemen als Magister.

Kinderen hebben het recht op spelen en vrije tijd. Dat betekent dat we de voortdurende datastroom soms ook even een halt toe moeten roepen. Bijvoorbeeld door administratiesystemen 'op slot' te zetten na 5 uur 's middags. Of door goede afspraken te maken met leerlingen over wanneer zij informatie van school kunnen verwachten.

4. Pleidooi voor een nieuw kinderrecht

Het is van groot belang dat het onderwijs, samen met de overheid, publieke partijen en (ed)techbedrijven werk maakt van het borgen van verschillende kinderrechten. Het waarborgen van het recht op voldoende vrije ruimte in het onderwijs staat daarbij voorop. Dit recht zou zelfs een geheel nieuw kinderrecht voor de digitale tijd moeten zijn.

Het recht op vrije ruimte in het onderwijs

Het is belangrijk dat scholen voldoende vrije ruimte in blijven bouwen voor leerlingen om zonder zich gezien of beoordeeld te voelen iets uit te proberen, leren, spelen, oefenen en falen. Veel informatie wordt vastgelegd over het leerproces van leerlingen - ook kleine oefeningen en leermomenten. Zo'n systeem reageert direct en schat het niveau van de leerling in op basis van de gegeven antwoorden. Elke oefening wordt daarmee een toetsmoment. Dat kan stress geven en een gevoel van vrije ruimte bij leerlingen wegnemen. Het is belangrijk dat leerlingen ook altijd de tijd en ruimte krijgen om zelf te oefenen en uit te proberen, zonder dat hun voortgang of gedrag wordt gemonitord of opgeslagen. Als er wel sprake is van monitoring, dan is het belangrijk dat het altijd duidelijk is wanneer en door wie. Daarnaast is van belang dat er voldoende momenten worden ingebouwd waarbij er geen sprake is van monitoring.

Met de nieuwe mogelijkheden om gegevens op te slaan en te delen, komen ook nieuwe blikken de school binnen. Denk aan de leerling die 's ochtends op school in het leerlingvolgsysteem leest dat hij zijn toets te slecht heeft gemaakt om zijn cijfer voor Frans op te halen - en weet dat zijn ouders thuis al hetzelfde weten. De ruimte om zelf de nieuwe informatie te verwerken en te bedenken of - en hoe - deze informatie met ouders te delen is verdwenen. Natuurlijk is dit op te lossen. Ouders kunnen met hun kind afspreken dat zij niet in het systeem kijken. Scholen kunnen ervoor kiezen om cijfers niet automatisch met ouders te delen. Maar dit vraagt wel een actief gesprek en handelingen om de verloren vrije ruimte voor leerlingen opnieuw in te stellen. In de praktijk blijkt dit niet altijd even eenvoudig te zijn. Dit vraagt om bewustzijn bij zowel scholen als ouders - ook voor nieuwe situaties waarin de vrijheid van leerlingen in het geding kan zijn.

Wat vrije ruimte in het onderwijs dan precies is of zou moeten zijn is niet eenvoudig te definiëren. Het gaat om ruimte waarbinnen leraar en leerling tijd en aandacht hebben om elkaar te zien, maar ook om ruimte waarbinnen een leerling zich even ongezien kan voelen. Die ruimte is niet iets wat simpelweg ontstaat of vanzelfsprekend is. Dit vraagt om een voortdurend gesprek tussen onderwijsprofessionals, leerlingen en ouders. Vanuit dat gesprek kan die ruimte steeds weer opnieuw actief ingesteld worden.

5. Conclusie en aanbevelingen

Leerlingen worden intensiever in hun ontwikkeling, interacties en welbevinden geanalyseerd, met steeds krachtigere analysetools en met intiemere technologie. Denk daarbij aan technologie die zich in de toekomst dichter op het lichaam en in persoonlijke domeinen als gedachten en emoties zal begeven (Van Est, I., 2014; Kennisnet, 2023). Deze ontwikkeling wordt gedreven door zowel een publieke als private wens om het onderwijs te verbeteren, maar ook door commerciële belangen van partijen die hun producten aan het onderwijs leveren. En soms simpelweg doordat nieuwe mogelijkheden worden toegepast zonder dat er goed naar de invloed op kinderrechten wordt gekeken.

Dit alles wil niet zeggen dat scholen de digitale cloud maar moeten afsluiten. De digitale mogelijkheden bieden namelijk ook veel kansen voor kinderen. Met het internet kwam een rijkdom aan informatie beschikbaar voor kinderen. Afstanden met andere klassen werden kleiner. En er ontstonden nieuwe kansen voor kinderen om zich creatief uit te drukken. Met de digitale cloud is het mogelijk meer samen te werken en onderwijs op afstand te verzorgen. Dit is bijvoorbeeld een uitkomst voor zieke kinderen die niet naar school kunnen komen.

Oog houden voor kinderrechten bij de inzet van datagedreven onderwijstechnologie gaat in essentie om het stellen van de juiste vragen. Die vragen moeten niet gaan over hoe datagedreven technologie idealiter wordt ingezet, maar over wat vrije ruimte voor kinderen betekent in een digitale omgeving. Die vraag moet op tijd en steeds opnieuw worden gesteld aan kinderen zelf. Kinderen moeten ruimte krijgen om op school hun stem te laten horen. Kinderen kunnen - net als volwassenen overigens - niet altijd goed inschatten wat voor hen het beste is in specifieke situaties. Maar het is wél belangrijk hun stem te horen en serieus iets met die stem te doen. Dat vraagt ruimte voor goede gesprekken, uitleggen, doorvragen en een duidelijk vervolg.

Ook leraren dienen oog te hebben voor kinderrechten en hun best te doen zoveel mogelijk ruimte te scheppen voor hun leerlingen. Dat kan al met kleine handelingen.

Bijvoorbeeld door te beslissen om een dossier vol informatie over een leerling niet in te zien en het kind een schooljaar te laten beginnen met een schone lei. Door een keer niet in het leerlingvolgsysteem aan te geven dat een leerling weer te laat was of weer zijn spullen niet bij zich had. Of door de rekenles vandaag buiten op het schoolplein te geven, ook al betekent dit dat er geen nieuwe data in het adaptieve systeem verschijnt.

Op schoolniveau vraagt aandacht hebben voor kinderrechten dat schoolleiders en leraren met een bredere blik kijken naar digitale technologie. Zij doen er goed aan om de toepassing van datagedreven technologie niet te zien als een vanzelfsprekende manier om te komen tot goed onderwijs. Dat vraagt om een professioneel team, dat denkt vanuit waarden die kunnen botsen en vanuit de betekenis in context. En dus niet alleen vanuit het doelmatige karakter van technologie en de opbrengsten die het instrumentarium kan genereren. Het is ook belangrijk om het gesprek te voeren over eigen keuzes. Bijvoorbeeld over de mate waarin opbrengstgericht werken de focus op dataverzameling in het onderwijs versterkt en wat voor invloed dit heeft op de vrije ruimte van leerlingen.

Dit alles doordacht en met gevoel doen is een ingewikkelde opdracht en kan niet zonder een sterke onderwijssector waarin scholen samenwerken. De ict-onderwijscoöperatie SIVON is hier een mooi voorbeeld van. Die samenwerking is nodig om van elkaar te leren, maar ook om sterker te staan in het gesprek met ontwikkelaars van technologie. Scholen kunnen als voorwaarde stellen dat onderwijstechnologie recht doet aan kinderrechten.

Gelukkig zijn er ook nog Europese wetten en regels die de rechten van gebruikers en dus ook kinderen bij de inzet van technologie beschermen. Die wetgeving wordt bovendien verder uitgebreid. Dit vraagt ook om een nationale overheid die erop toeziet dat deze regels en wetten en het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties worden nageleefd - zowel offline als online.

Referenties

- Biesta, G. (2012). *Goed onderwijs en de cultuur van het meten*, Boom Lemma Amsterdam.
- Biesta, G. (2015). *Het prachtige risico van onderwijs*. Phronese.
- Biesta, G. (2023). *De school als vrijplaats. Over geïnspireerd goed onderwijs*. Verus.
- Van Est, Q. C., Rerimassie, V., van Keulen, I., & Dorren, G. (2014). *Intieme technologie: de slag om ons lichaam en gedrag*. Rathenau Instituut
- Jarke, J. and A. Breiter (2019). "The datafication of education." *Learning, Media and Technology* 44(1): 1-6.
- Han, H. J. (2022). [How dare they peep into my private life? Human Rights Watch.](#)
- Kerssens, N., T. P. Nichols and L. Pangrazio (2023). "Googlization(s) of education: intermediary work brokering platform dependence in three national school systems." *Learning, Media and Technology*: 1-14.
- Kerssens, N. and J. v. Dijck (2021). "The platformization of primary education in The Netherlands." *Learning, Media and Technology* 46(3): 250-263.
- Kerssens, N. and J. van Dijck (2022). "Governed by edtech? Valuing pedagogical autonomy in a platform society." *Harvard Educational Review* 92(2): 284-303.
- Kerssens, N. and M. de Haan (2022). "The tipping point in the platformisation of Dutch public education?" *Learning to Live with Datafication: Educational Case Studies and Initiatives from Across the World*.
- Lawn, M. (2013). *The rise of data in education systems: Collection, visualization and use*, Symposium Books Ltd.
- Mascheroni, Giovanna, and Andra Siibak. [Datafied Childhoods](#). 2021.
- Livingstone, S. and Pothong, K. (2023) ["The problem and the potential of children's education data."](#) Digital Futures Commission, 5Rights Foundation.
- Mascheroni, G. and A. Siibak (2021). *Datafied childhoods: Data practices and imaginaries in children's lives*, Peter Lang.
- Selwyn, N. and D. Gašević (2020). "The datafication of higher education: Discussing the promises and problems." *Teaching in Higher Education* 25(4): 527-540.
- UNESCO (2020). "Global education monitoring report 2020: Inclusion and education: All means all." 92310038.
- UNESCO (2023). "Technology in Education: A Tool on Whose Terms? Global Education Monitoring Report". unesco.org
- Van Dijck, J., T. Poell and M. De Waal (2016). *De platformsamenleving: Strijd om publieke waarden in een online wereld*, Amsterdam university press.
- Stichting Kennisnet. ["Neurotechnologie in Het Onderwijs - Voorbeelden Van Mens-computerinteractie."](#) Kennisnet, 25 July 2023.
- Williamson, B. (2017). "Big data in education: The digital future of learning, policy and practice." *Big Data in Education*: 1-256.
- Williamson, B. and A. Hogan (2020). "Commercialisation and privatisation in/of education in the context of Covid-19."

Als 's werelds grootste kinderrechtenorganisatie biedt UNICEF hulp bij acute nood en hulp op de lange termijn. UNICEF is de VN-kinderrechtenorganisatie, met een unieke opdracht vanuit de Verenigde Naties: alle kinderen geven waar ze recht op hebben. UNICEF werkt samen met regeringen en partners en lobbyt voor het waarborgen van kinderrechten. Dat doen we in Nederland en overal op de wereld. Samen maken we het verschil voor ieder kind. Voor nu én morgen.

De UNICEF-essayreeks, waar dit essay onderdeel van uitmaakt, is tot stand gekomen in samenwerking met de Universiteit Leiden en Kennisnet.

Universiteit
Leiden

Kennisnet

Op de hoogte blijven van de essays en de lancering van de essaybundel ga dan naar www.unicef.nl/digitale-leefomgeving-kinderen

unicef
voor ieder kind

UNICEF Nederland

Bezuidenhoutseweg 74
2594 AW Den Haag

088 444 9650
info@unicef.nl
www.unicef.nl